

Pouk verouka v Sloveniji leta 1947

LOJZ TRŠAN

V Sloveniji je bil pouk verouka v šolah obvezen predmet že od avstroogrskih časov, po prevratih v kraljevini Jugoslaviji, pa tudi med okupacijo, kjer je bilo to mogoče. Leta 1945, po osvoboditvi in vzpostavitvi nove revolucionarne oblasti, je ta pouk verouka tolerirala in ga ni ukinita, pač pa je za to dejanje postopno pripravljala "teren" vse do ukinitve do začetka leta 1952. Medtem pa je oblast, kot za vsa področja takratnega življenja, budno zbirala tudi podatke o obisku verouka, ki je bil za takratne razmere presenetljivo visok.

Žal so se ohranili podatki za celo Slovenijo le za leto 1947, ko je 20. aprila Ministrstvo za prosveto Ljudske republike Slovenije poslalo komiteju za šole in znanost v Beograd podatke o pouku verouka na šolah in zapisalo, da ga obiskuje v Sloveniji 149.252 učencev, in sicer v osnovnih šolah 133.800 ali 84,92%, v nižjih razredih gimnazij 13.870 ali 66,54%, v višjih pa 1.582 ali 37,94%.

Procentualno najnižje število otrok, ki so obiskovali verouk, je bil v mestih. Za okraj Ljubljana mesto so zbirale statističnih podatkov v svojih poročilih z neprikritim zadovoljstvom ugotovili, da ni nikjer stodontnega odziva ter da je največji odziv na Hrušici z 94,40 in v Šentvidu nad Ljubljano z 92,4 odstotki. Od ljubljanskih predmetstev pa so pri obisku prednjačili v Šempetru z 85,25, Zgornji Šiški z 83,4 in na Rudniku z 82 odstotki, medtem ko je bil najnižji obisk na Poljanah z 38 odstotki. Najnižji odstotek v mestnih osnovnih šolah so imeli na Ledini, kjer se je ravnateljica v poročilu pohvalila, da se jim je odstotek s posameznim prepričevanjem staršev uspelo znižati za 10, torej na 58%. V pripisu so predstavniki oblasti opisali njim sumljivo prizadevanje katoliške cerkve v Ljubljani, predvsem frančiškanov, ki so vabili k obisku verouka z oglasi s prižnic, pisnimi obvestili na vratih cerkve in s "hišno ustno propagando", na starše pa "izvajali individualni pritisk" z razdeljevanjem listkov za prijavo k verouku, kamor naj bi napisali, ali bo njihov otrok obiskoval verouk ali ne. Otrokom so, tako kot drugje, popestrili veroučne ure s tem, da so jim delili podobice, jim pripravljali lutkovne predstave, lahko pa so peli tudi pri pevskem zboru. V Mariboru pa naj bi po poročilu kateheti pri verouku celo "razdvajali" oziroma ločevali otroke med verne in nevrne. V mestnem okraju Celje na dveh od treh osnovnih šolah niso imeli veroučitelja, na tisti, kjer pa je bil, je verouk obiskovalo 94% otrok, na dveh nižjih gimnazijah 80,31% in na državni gimnaziji v nižjih razredih 82,19%, v višjih pa 40,54%. Podobno je bilo tudi v Ma-

riboru. V enajstih osnovnih šolah je obiskovalo pouk verouka 89, na nižjih gimnazijah 60, na višjih pa 80 odstotkov učencev, ravno toliko kot na učiteljski.

Za podeželske okraje pa je bilo značilno, da so na veliki večini šol obiskovali pouk vsi učenci, le na nekaterih je bil obisk od 94 do 99 odstoten, razen na tistih, kjer ni bilo veroučitelja.

Zanimivo je, da so se do ukinitve tako katoliška cerkev kot oblasti prizadevale, da bi bil pouk prav v šolskih prostorih. Ljubljanski škof Anton Volk je leta 1946 naročil, naj ga v vseh župnijah, kjer ni bilo verouka v šolah, poučujejo v cerkvah in dodal, da je prepričan, da bo vlada Ljudske republike Slovenije "modro upoštevala voljo večine slovenskega naroda, ki hoče, da se verouk poučuje kakor doslej v šoli in da se tudi reduje kakor drugi predmeti". Civilna oblast pa je zagovarjala pouk verouka v šolskih prostorih iz drugih razlogov. Minister za prosveto Jože Potrč je v okrožnici iz leta 1948 zastopal stališče, da je "cerkev ločena od države, da pa se država nikakor ne odreka kontroli nad načinom vzgoje otrok s strani veroučiteljev. Verouk se prav zaradi kontrole poučuje v šolah. Nedovoljen je pouk v župniščih in drugih prostorih". Poleg tega je takratna oblast mnogim duhovnikom odvzela dovoljenja za poučevanje verouka, ali pa jim ga ni podaljšala in je s tem tovrstni pouk na mnogih šolah odpadel. Tam, kjer je še bil, pa so kot veljavne prijavnice za obisk verouka priznali le tiste, ki so jih podpisali očetje, ne pa matere.

Tudi zaradi pritiskov oblasti in "prostovoljnosti" so se kateheti, ne samo v Ljubljani, kot je bilo že omenjeno, pač pa tudi na podeželju, prizadevali za čim pestrejši način poučevanja in druženja z otroki. V nekaterih krajih v okraju Ljubljana okolica, kjer je bilo od 63 šol kar 35 s stodontnim obiskom verouka, so nekateri duhovniki za otroke pritejali tudi "fizikalne štafete z nagradami". Tudi za Črnomelj so hile pripombe, da so se kaplani in župniki pričeli igrati z otroci in da so jih pritegovali z raznimi športnimi igrami.

V okraju Kranj štiri šole niso imele veroučitelja, med ostalimi osemindvajsetimi pa jih je bilo 17 s 100-odstotnim obiskom. Na Jesenicah in okolici so imeli popoln obisk verouka od 30 šol le na petih, v okraju Rakek pa obratno, od petindvajsetih kar na dvajsetih. V Kamniku ni bilo veroučitelja na treh šolah, na ostalih petintridesetih pa je bil popoln obisk na trindvajsetih. V grosupeljskem okraju je bilo od 31 šol brez verouka 9, v ostalih pa so imeli popoln obisk na štirinajstih. V okraju Slovenske Konjice, kjer so skoraj na vseh šolah vsi učenci

obiskovali verouk, je zanimiva pripomba za Zreče, kjer so zapisali opombo, da pri 96 odstotnem obisku "samo jehoveci ne posežajo verouka". V okraju Novo mesto je bilo 10 šol brez pouka verouka, na ostalih 31 šolah pa je bil obisk povsod stooštoten, ravno tako v okraju Krško, kjer ni bilo pouka na dvanajstih šolah. Tudi na Goriškem, v Ljutomeru in drugje so podobni rezultati anket. Iz anket po posameznih okrajih so na ministrstvu za prosveto ugotavljali, da je "večji pritisk", verjetno za ohranitev pouka verouka v šolah, na podeželju, da so po mnogih šolah, razen v Ljubljani, v učilnicah še križi ter da imajo kateheti svoja učila. Glede prostorov pa so zapisali, da tam, kjer je vodstvo šol proti verouku, le-ta poteka v cerkvah, kjer pa ne, pa v šoli, ter da je splošna tendenca, da verouk ne bi bil zadnje šolsko uro ter da bi bil dve namesto ene ure na teden.

Kot je bilo omenjeno, so se podatki o obisko-

vanju pouka verouka za celo Slovenijo, ki jih je zbiralo ministrstvo za prosveto, ohranili le za leto 1947. Popolnejši podatki, od 1945 do 1952, pa so za Ljubljano. Na podlagi le-teh in predvsem preučevanju takratne zakonodaje je Branko Šuštar v Sodobni pedagogiki, v letniku 1991, v ohsežni razpravi opisal, kako so v Sloveniji, predvsem v političnem vrhu do 1. 2. 1952, potekala prizadevanja za ukinitev verskega pouka, ki ga je zamenjal predmet družbena in moralna vzgoja.

Viri:

Arhiv Republike Slovenije, Ministrstvo za prosveto (dalje AS, MPr), šk. 68, št. 6744/47. AS, MPr, šk. 95, št. k. 416, 26. oktobra 1984. AS, MPr, šk. 58, dopis škofijskega ordinariata v Ljubljani Ministrstvu za prosveto, 5. marca 1946.

OKRAJ	OSNOVNE ŠOLE		% OBISKA
	Štev. učencev	Štev. obisk. verouka	
Ljubljana-mesto	6.707	4.688	69,89
Ljubljana-okolice	7.893	7.407	93,84
Škofja Loka	3.848	3.284	85,34
Kranj	5.777	5.165	89,40
Jesenice	4.389	3.678	83,80
Kamnik	5.649	5.775	98,60
Grosuplje	4.438	3.016	67,95
Rakek	2.736	2.719	99,03
Novo mesto	7.145	7.994	83,89
Trebnje	4.640	4.586	98,08
Krško	8.703	6.347	72,92
Kočevje	2.596	2.405	92,60
Črnomelj	3.690	3.180	86,12
Celje-mesto	1.717	690	40,19
Celje-okolice	9.180	9.117	99,03
Šmarje pri Jelšah	4.631	4.594	99,08
Slovenske Konjice	3.671	3.657	99,61
Trbovlje	4.970	4.690	94,37
Mozirje	3.929	3.216	87,85
Maribor-mesto	4.168	3.035	72,81
Maribor-okolice	8.496	6.892	81,01
Ljutomer	4.156	4.139	99,05
Dolnja Lendava	4.015	4.008	99,85
Murska Sobota	6.422	5.004	77,91
Prevalje	5.750	5.633	98,00
Ptuj	10.007	9.970	99,63
Radgona	4.530	3.765	83,11
Slovenska Bistrica	3.950	3.568	90,32
Ajdovščina	5.517	3.174	57,53
Postojna	1.822	1.706	93,63
Sežana	1.776	1.297	73,03
Idrija - Cerklje	2.414	2.178	90,02
Ilirska Bistrica	2.897	2.572	88,80

	NIŽJI RAZREDI SREDNJIH ŠOL		% OBISKA
	Štev. učencev	Štev. obisk. verouka	
Ljubljana-mesto	5.526	3.120	56,46
Ljubljana-okolice	136	95	58,28
Škofja Loka	358	214	59,78
Kranj	946	598	63,21
Jesenice	954	407	42,66
Kamnik	552	460	83,33
Grosuplje	273		
Rakek	478	120	25,10
Novo mesto	560	333	49,99
Trebnje			
Krško	801	497	62,06
Kočevje	442	293	66,28
Črnomelj	388	361	93,04
Celje-mesto	1.138	941	80,31
Celje-okolice	305	255	83,60
Šmarje pri Jelšah	145	140	96,55
Slovenske Konjice	238	237	99,06
Trbovlje	471	355	75,37
Mozirje	267	110	58,09
Maribor-mesto	1.931	620	32,10
Maribor-okolice	231	188	81,01
Ljutomer	207	195	94,00
Dolnja Lendava	165	141	85,45
Murska Sobota	458	370	97,60
Prevalje	620	182	29,35
Ptuj	600	525	88,08
Radgona	148	95	64,59
Slovenska Bistrica	207	150	72,46
Ajdovščina	274	117	43,00
Postojna	432	254	58,60
Sežana	181		
Idrija - Cerklje	287	210	
Ilirska Bistrica	407	321	84,00
SKUPAJ:		11.904	59,14

	VIŠJE SREDNJE ŠOLE		% OBISKA
	Štev. učencev	Štev. obisk. verouka	
Ljubljana-mesto	2.285	792	34,66
Ljubljana-okolica	-	-	-
Škofja Loka	-	-	-
Kranj	202	55	31,50
Jesenice	88	00	-
Kamnik	-	-	-
Grosuplje	-	-	-
Rake	-	-	-
Novo mesto	121	00	00
Trebnje	-	-	-
Krško	53	17	32,00
Kočevje	-	-	-
Črnomelj	28	28	100,00
Celje-mesto	444	180	40,54
Celje-okolica	-	-	-
Šmarje pri Jelšah	-	-	-
Slovenske Konjice	-	-	-
Trbovlje	50	30	60,00
Minzorje	-	-	-
Maribor-mesto	609	94	15,43
Maribor-okolica	-	-	-
Ljutomer	-	-	-
Dolnja Lendava	-	-	-
Murska Sobota	144	125	86,70
Prevalje	71	-	-
Ptuj	138	63	45,65
Radgona	-	-	-
Slovenska Bistrica	-	-	-
Ajdovščina	-	-	-
Postojna	112	0	00
Sežana	-	-	-
Idrija - Cerklno	-	-	-
Ilirska Bistrica	-	-	-
SKUPAJ:	4.345	1.384	31,85

	Štev. učencev	Štev. obisk. verouka	% Obiska
Učiteljske v Ljubljani	297	40	13,46
Učiteljske v Mariboru	205	82	40,00
SKUPAJ:	502	122	24,30